

Heino Viik

KUIDAS
MITTE OLLA
LOLL

ISA JA POJA VESTLUSED

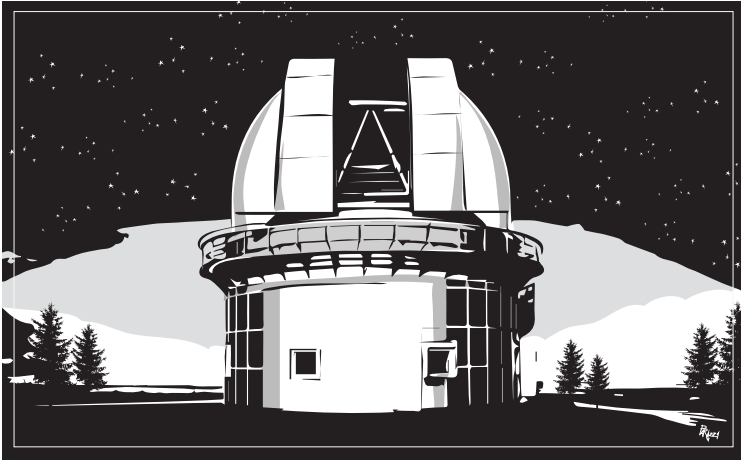
Illustreerinud Andres Varustin

SISUKORD

1. Kuidas mitte olla loll	7	25. Kümme käsku	83
2. Enesekindlus	10	26. Ränne	87
3. Matemaatika.....	13	27. Rotid.....	91
4. Jumal	16	28. Euroopa.....	95
5. Kõige kuulsamad eestlased..	19	29. Koroona-aasta kokkuvõte....	98
6. Mediteerimine.....	22	30. Eneseavamine.....	101
7. Tervislik toitumine	25	31. Elutarga inimese küsimustik	104
8. Karistamine	28	32. Positiivne mõtlemine	108
9. Saun	31	33. NBA.....	111
10. Edukus	34	34. Kuidas mitte olla vaene.....	114
11. Investeerimine.....	37	35. Ilukirjandus	118
12. Vanasõnad	40	36. Inimõigused	122
13. Maailma parim meelelahutussaade.....	43	37. Hirm	125
14. Mida sa õppisid oma vanematelt.....	47	38. Klassikaline muusika.....	129
15. Inimeseks olemine.....	50	39. Õpetaja elukutse	133
16. Meie suurkujud	53	40. Armastus.....	136
17. Jeesuse läbikukkumine.....	57	41. Sõprus	139
18. Male.....	60	42. Intervjuu	142
19. Lemmikaine	63	43. Sümpaatsed inimesed	145
20. Rail Baltic.....	66	44. Kultuuriinimeste roll.....	149
21. Hiina.....	69	45. Isa roll.....	153
22. Suur unistus.....	73	46. Pöördepunktid	157
23. Mure staatuse pärast.....	76	47. Hullud	160
24. Lastekasvatusest.....	79	48. Suhte hoidmine.....	163
		49. Tunnustamine	166

50. Elu mõte.....	169	59. Muretus.....	200
51. Õppimine.....	172	60. Tüdimus	203
52. Abielu	176	61. Kunsti roll.....	206
53. Kuidas rääkida raamatutest, mida me pole lugenud	179	62. Tulevik.....	209
54. Perekoosolek	183	63. Kuidas elada rõõmsalt, tervena ja kaua	211
55. Keskeakriis.....	187	64. Venemaa	215
56. Eesti vaimuinimesed	190	65. Miks sa seda kirjutad	218
57. Olulised raamatud	193	66. Elutarkused.....	220
58. Keskendumine	197		

1. VESTLUS KUIDAS MITTE OLLA LOLL

„ISA, KUIDAS MITTE OLLA LOLL?“ küsis Oskar kõhkleva häälega.

Hugo jõnksatas unelusest üles ja vaatas tähelepanelikult autoaknast teed. Õnneks oli novembrikuus maantee veel puhas ja Elva suunas liikuvale pikale autorivile vaatamata sai kulgeda suhteliselt turvaliselt. „Kust selline küsimus? Sa oled meil ju igavesti nutikas.“

„Koolis kästi kirjand kirjutada. Teema on selline.“

„Ah soo! Keeruline küsimus. Ja mis sa ise arvad?“ päris Hugo.

„Ma ei tea. Sellepärast küsingi sinult.“ Oskari hääles kõlas kärstitus isa taipamatuse üle. Võib-olla oli ta küsimuse valele

inimesele adresseerinud? „Noh, ma arvan, et tuleb hästi õppida. Koolid ära lõpetada. Hea haridus saada.“

„Vist küll. Nii me oleme emaga rääkinud. Või siis polegi rääkinud ja oleme seda enesestmõistetavaks pidanud.“ Hugo püsis kenasti eessõitva auto sabas ega hakanud mööda rabelema. „Lollus on ilmselt kujundlikult mõeldud ja seda peaks üritama defineerida. Et mida see õigupoolest tähendab?“ Hugo jäi ootavalt wait. Aega heietada oli.

„Lihtsam on selgitada tarkust. Lollusel on palju varjundeid,“ arvas Oskar.

„Just-just! Ega siin olegi ühte õiget vastust. Selle pead sa ise endale looma. Vastandmõiste kaudu lähenemine on hea. Kuidas sa tarkust seletaksid?“ julgustas Hugo.

„Tark on see, kes teab palju ja on palju lugenud. Nagu vanaisa,“ selgitas Oskar.

„Nõus. Aga kui sa püüad läheneda nii, et mis sorti tarkust sina oma eelseisvas elus vajad,“ päris Hugo edasi.

„Rahatarkust. Mul saab kindlasti palju raha olema! Teistega tuleb osata suhelda. Tarkus on see, mis aitab elus hästi hakkama saada.“ Oskar vaatas ettepoole, justkui näeks oma elu autoklaasil lahti rullumas.

„Vot-vot! Hakkab kooruma. Kui pikk see kirjand peab olema?“

„Kuni kaks lehekülge. Õpetaja ütles, et ei viitsi pikemaid lugeda.“

„Õige jutt,“ naeris Hugo. „Tean omast käest ajalootöödest, et mõnel teemal võib õpilase luulelend tiivad saada.“

Hugo töötas Tartu Karlova Koolis ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse õpetajana ning lapsed Oskar ja Freia käsid sama kooli kuuendas ja teises klassis. Oli reede õhtu. Isa ja poeg sõitsid Tõraverre sauna

ning plaanisid kiirelt ka vanaema-vanaisa juurest läbi hüpata. Freia oli tõbisena koju jäänud.

„Nõndaks. Rahatarkus ja suhtlemisoskus. Mida veel on elus hästi toimetulemiseks vaja?“ pinnis Hugo edasi.

„Intelligentsust,“ lisas Oskar veendunud häälega.

„Kindlasti. Ehkki seda mõistet kasutatakse tarkuse sünonüümina. Intelligentsuse omadused ongi probleemide lahendamise oskus ja õppimisvõime. Samuti veel abstraktne mõtlemine. Kummatigi on intelligentsusega selline lugu, et see on sulle juba minu ja ema poolt kaasa antud. Selle määravad geenid. Lohutuseks võin öelda, et õnneks on iga järgmine põlvkond eelmisest intelligentsem. Miks see nii on, teadlased ei tea.“ Hugole meeldis heietada ja ta pidi end tagasi hoidma, et mitte liiga hoogu sattuda.

„Mis too on? Abstraktne mõtlemine, ma mõtlen.“

„See, mida me praegu teeme. Arutlemine mõistete abil ja nendest rääkimine. Nagu näiteks, mis on tarkus.“

Hugo võttis jala gaasipedaalilt ja valmistus Tõravere mäkke pöörama. „Kas on veel midagi, millest sa soovid kirjandis kirjutada?“

„Elus on õnne ka vaja! Noh, et hästi läheks,“ teatas Oskar energiliselt.

„Justament! Sellega seoses meenub mulle lugu, kus vabale töökohale laekub üle saja avalduse. Personalijuht toob kandidaatide elulookirjeldused direktorile. Direktor vaatab pakki mõtlikult ja viskab pooled CV-d prügikasti. Personalijuhi ehmunud hüüatuse peale, et kuidas siis nii, kostab direktor, et me ei saa ju tööle võtta inimest, kellel elus üldse õnne pole.“

2. VESTLUS ENESEKINDLUS

„ISA, KUIDAS OLLA ENESEKINDEL?“ küsis Oskar haigutades. Hugo vestles enne magamajäämist lastega ja oli näha, et poja mõtled on järgmise päeva võistlusel. Oskar käis teist aastat korvpallitrennis ja oli juba saanud heaks. Nii heaks, et käis oma Tartu Pistrik meeskonnaga Eesti U14 meistrivõistlustel. Samas, nagu pea igal noorel mängijal, enesekindlust nappis ja see pärssis sooritust.

„Mis sa ise arvad? Mulle tundub, et sa oled selle peale mõelnud,“ söötis Hugo palli tagasi.

„Tuleb trenni teha ja veel paremaks saada,“ sedastas Oskar kindlalt.

„Nõus! Kanada autoril Malcolm Gladwellil on 10 000 tunni reegel. Ehk et mingil alal profiks saada, pead sellele pühendama vähemalt 10 000 tundi. On mõõdetud, et tipptegijad – olgu siis sportlased või muusikud – harjutavad umbes 1000 tundi aastas. See teeb igal tööpäeval vähemalt 4 tundi. Nõnda et meistriks saamine võtab kümme aastat,” arvas Hugo.

„Nii kaua! Selle aja peale olen ma juba täiskasvanud. Ma tahan ikka varem enesekindluse saavutada ja ennast võistlustel hästi tunda,“ oli noormees pettunud.

„Youtube’is on selle kohta palju videoid ja mõnda olen ma vaadanud. Ilmselt sina ka. Neid meetodeid on palju. Tuleb muidugi silmas pidada, et baasenesekindluse tase ja võistluseelne ärevus on erinevad asjad. Viimane on loomulik ja seda tunnevad ka NBA staarid. Michael Jordani lähenemine ärevuse maandamisele oli enne mängu muusikat kuulata, kaarte mängida ja naljatleda. Samas kui Kobe Bryant keskendus, süvenes endasse ja lülitas muu maailma välja. Ta ei rääkinud enne mängu teistega ega öelnud isegi tuttavatele tere.“

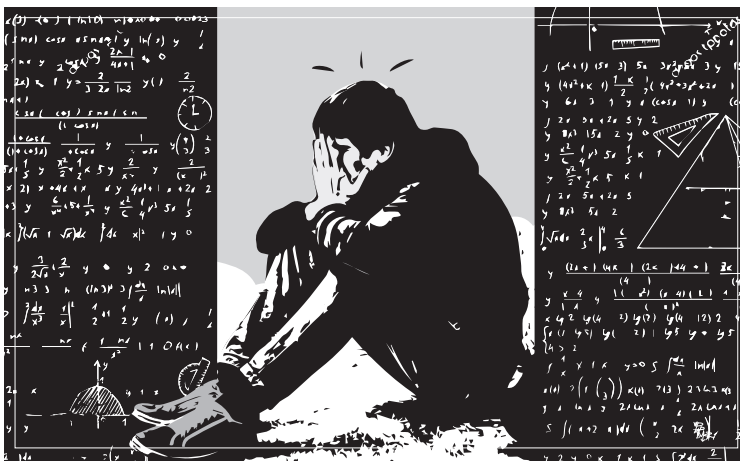
„Mul on mõlemat vaja. Pakilisem on vast ärevusega. Ma muudkui mõtlen eelseisva mängu peale,“ tunnistas Oskar.

„See on okei. Ja samas ei tohi ennast läbi põletada. Kas sulle sobiks paremini Jordani või Kobe meetod? Äkki kuulad homme enne võistlust muusikat ja räägid sõpradega, et mõtted mujale viia,“ pakkus Hugo.

„Proovin. Aga mida lisaks treenimisele veel enesekindluse kasvatamiseks teha?“ jätkas Oskar.

Hugo mõtles veidike. „Hea küsimus! Minu meelest on enesekindluse aluseks endast lugupidamine. USA admiral McRaven soovitas alustada sellisest väikesest asjast, et tee hommikul voodi

ära. Nõnda saad juba esimese saavutuse kirja. Hoiä oma tuba korras! Edasi. Enne töö, pärast lõbu. Järjekindel töö ja treenimine. Kõigepealt tee õppimisasjad ära ning alles siis tulevad telefon ja muu meelelahutus. Tee alati oma parim! Ükskõik mis see oleks. Koolitükkidest muruniitmiseni. Otsusta, et keskpärane töö ei ole sinu tase. Lõpuks, positiivne sisekõne. Mõtle endast hästi! Ütle endale, et oled hea, väärtuslik ja armastatud. Mis on ju tõsi! Mina ja ema armastame sind, hoolimata sellest, kas sa viskad homme null või kolmkümmend punkti.“

3. VESTLUS MATEMAATIKA

„NEETUD HARILIKUD MURRUD! Miks me peame neid õppima? Isa, palun aita!“ Oskar oli hakanud pärast trenni ja õhtusööki koolitükke tegema. Paistis, et asi ei edenenud ootustekohaselt. Kell lähenes üheksale ning poiss oli väsinud ja tige.

Esimese hooga Hugo ärritus, et miks pagan poiss oma kooliasju varem ära ei teinud. Siiski sundis ta end rahulikuks. „Vaatame koos. Mis sul siin on?“ Polnudki midagi hullu. Ühine nimetaja sai leitud ja murrud liidetud.

„Oled sa mõelnud, miks on üldse vaja matemaatikat õppida?“ päris Hugo.

Oskar mõtles pisut, enne kui vastas: „Rahaasjades on matemaatikat vaja. Poes. Asjade ostmisel.“

„Jaa! Matemaatika on ülioluline! Õigupoolest on emakeel ja matemaatika hariduse aluseks. Nende baasilt tuleb kõik muu. Matemaatikaga tegelemine arendab aju ja analüütilist mõtlemist. Tänu sellele oskad paremini probleeme lahendada. Mis veel? Oma tulevikutöös vajad sa kindlasti matemaatikat. Võta insenerid, programmeerijad, põllumehed, kokad, riigiametnikud, arstid, apteekrid, ehitajad, õpetajad ja nii edasi. Igal pool pead arvutada oskama. Lõpuks aitab matemaatika sul maailmast paremini aru saada. Füüsika ja keemia tundmiseks on vaja matemaatikat.“ Hugo võttis ennast kokku, et asjast sütitavalt rääkida.

Oskar haigutas. „Ja harilikud murrud? Kus neid vaja läheb?“

Hugo tundis korraks kimbatust. „No ikka läheb. Sa pead aru saama, mida tähendab $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$ ja $\frac{1}{4}$. Protsentide arvutamisel. Ja noh, kunagi pead sa ilmselt oma lastelegi harilike murdudega tehteid selgitama.“ Ta silmitses poega, et kas tegelane ikka ostis tema argumente. „Muide, sa rääkisid enne rahaasjadest. Nagu sa tead, on minu hobiks investeerimine. Mina ei oska peret õpetaja palgaga ära toita ja kuskilt peab või leiva peale saama. Finantsidesse puutuv on puhas matemaatika. Finantsmaailma aatomiks on rahavoog ehk sisetulek mingilt varalt. Ja iga vara väärtuseks on selle prognoositud tuleviku rahavoogude nüüdiseväärtus. See on puhas matemaatika.“

„Ja kuidas siis?“ Millegipärast raha teema erutas Oskarit. Ta oli juba aastaid tagasi teatanud, et tema saab jõukaks. Ilmselt pidi Hugo peeglisse vaatama. Eks ta ise pidas oma suure pehmete väärtuste, hariduse ja lugemise kuulutamise kõrval rahast lugu. Üks ei välistanud teist. Ju see paistis tema käitumisest ja jutust välja ning Oskar oli selle üles noppinud. Ja mis selles halba oligi? Kõik tahavad hästi elada.